

БОЛОВСРОЛ,
ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ

БОЛОВСРОЛ, ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
БОЛОВСРОЛЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТӨВ

ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ҮНЭЛГЭЭ-2023 СУУРЬ БОЛОВСРОЛ

ХИМИ

ХУВИЛБАР А

Аймаг / дүүрэг: .....

Сум / сургууль: .....

Анги / бүлэг: .....

Сурагчийн овог: .....

Сурагчийн нэр: .....

Сурагчийн код: .....

Зарим томъёонууд ба тогтмол стандартууд

Молийн тоо ба масс	$n = m / M$
Молийн тоо ба эзлэхүүн	$n = V / V_m$
Молийн концентрац	$C_M = n_{(уусан\ бодис)} / V_{(уусмал)}$
Температур	$0^\circ\text{C} = 273\text{ K}$
Авогадрогийн тогтмол	$N_A = 6.02 \times 10^{23}\text{ моль}^{-1}$
Молийн тоо ба жижиг хэсэг	$N = n \cdot N_A$
Хийн молийн эзлэхүүн	$V_m = 22.4\text{ дм}^3 \cdot \text{моль}^{-1}$ / Хэвийн нөхцөл (101 кПа ба 273 К) – д / $V_m = 24.8\text{ дм}^3 \cdot \text{моль}^{-1}$ / Стандарт нөхцөл (25°C ба 298 К) – д /
Даралт	$P = 1.01325 \times 10^5\text{ Па} = 101.325\text{ кПа} = 1\text{ атм}$
Хийн нийтлэг тогтмол	$R = 8.3145\text{ Ж} \cdot \text{K}^{-1} \cdot \text{моль}^{-1} = 0.08205\text{ атм} \cdot \text{л} \cdot \text{K}^{-1} \cdot \text{моль}^{-1}$
Фарадейн тогтмол	$F = 96485\text{ Кл моль}^{-1}$
Идеал хийн тэгшитгэл	$PV = nRT$
Гиббсийн чөлөөт энерги	$\Delta G = \Delta H - T \cdot \Delta S$

САНАМЖ

- Даалгаврыг 40 минутад гүйцэтгээрэй.
- Даалгавар тус бүрээс зөвхөн нэг хариултын хувилбарыг сонгож, хариултын хуудсанд зааврын дагуу харандаагаар будаарай.

НЭГДҮГЭЭР ХЭСЭГ: СОНГОХ ДААЛГАВАР

1. Аль мөр нь хатуу бодисын жижиг хэсгүүдийг зөв илэрхийлж байна вэ?

	эмх цэгц	хөдөлгөөн
A	эмх цэгцгүй	бүх чиглэлд хөдөлнө
B	эмх цэгцгүй	нэг байрлалд хөдөлгөөнгүй байна
C	эмх цэгцтэй	чөлөөтэй хөдөлнө
D	эмх цэгцтэй	тодорхой байрлалд хэлбэлзэнэ

2. Цэгийн оронд тохирох үгийг сонгоорой.

Бодис хатуу төлөвөөс шингэн төлөв рүү шилжихэд жижиг хэсгийн кинетик энерги ....X....., жижиг хэсгийн харилцан үйлчлэлийн потенциал энергитэй харьцуулахад .....Y..... болно.

	X	Y
A	ихсэж	олон дахин их
B	ихсэж	ойролцоо
C	багасаж	олон дахин их
D	багасаж	ойролцоо

3. Тасалгаанд байсан савтай усанд мөс хийгээд хэсэгхэн хугацаанд байлгав. Ус, мөсөн дэх жижиг хэсэгт ямар өөрчлөлт болохыг зөв илэрхийлсэн хариултыг сонгоно уу.

	температур	жижиг хэсэг
A	усны температур буурна	усны молекулын хөдөлгөөний кинетик энерги буурна
	мөсний температур ихэснэ	мөсний молекулын хөдөлгөөний кинетик энерги ихэснэ
B	усны температур ихэснэ	усны молекулын хөдөлгөөний кинетик энерги буурна
	мөсний температур буурна	мөсний молекулын хөдөлгөөний кинетик энерги ихэснэ
C	усны температур ихэснэ	усны молекулын хөдөлгөөний кинетик энерги ихэснэ
	мөсний температур буурна	мөсний молекулын хөдөлгөөний кинетик энерги буурна
D	усны температур буурна	усны молекулын хөдөлгөөний кинетик энерги ихэснэ
	мөсний температур ихэснэ	мөсний молекулын хөдөлгөөний кинетик энерги буурна

4. Үнэртэй усыг түрхэхэд хэсэг хугацааны дараа өрөөний бусад хэсэгт ч үнэртэж эхэлдэг. Энэ нь ямар үзэгдэл болохыг тодорхойлоорой.

- A. нэвчих
C. хийн диффуз

- B. шингэний хөдөлгөөн
D. шингэний диффуз

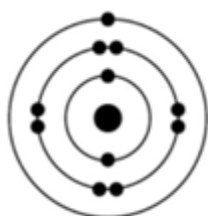
5. Хийн диффузийн хурд нь түүний молекул масс болон температураас хамаарна. Аль тохиолдолд диффузийн хурд хамгийн бага байх вэ?

	молекул масс	температур
A	их	өндөр
B	их	бага
C	бага	өндөр
D	бага	бага

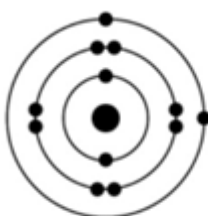
6. Хүснэгтийг ажиглаад аль нүдэнд “-1” гэж бичигдэхийг заана уу.

Жижиг хэсэг	Цэнэг	Харьцангуй масс
Электрон	A	B
Нейтрон	C	1
Протон	D	1

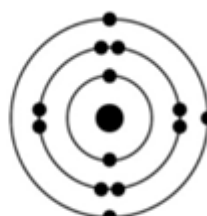
7. Доорх зурагт 4 элементийн электрон байгууламжийг харуулжээ. Аль электрон байгууламж нь магнийг илэрхийлж болох вэ?

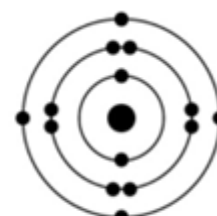
A

B

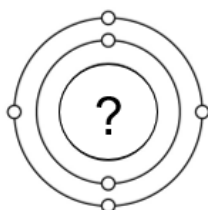
C

D

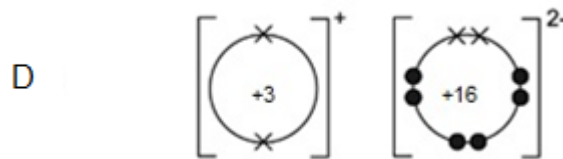
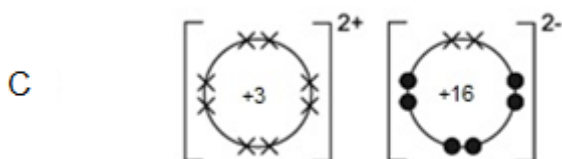
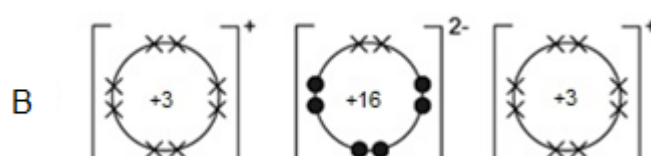
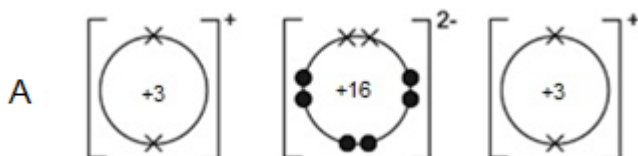
8. Үл мэдэгдэх атомын бүтцийг харуулав.

Үл мэдэгдэх элементийн дэс дугаар, массын тоог олоорой.

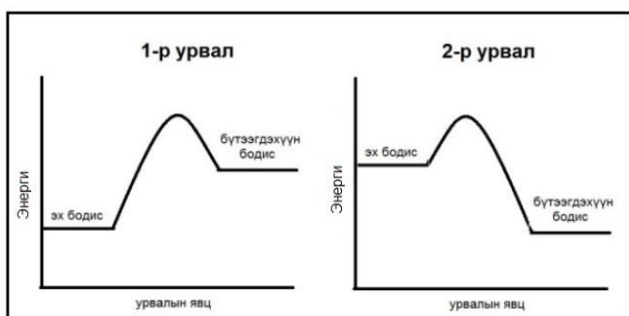

A	Дэс дугаар 6	Массын тоо 11
B	Дэс дугаар 5	Массын тоо 11
C	Дэс дугаар 5	Массын тоо 6
D	Дэс дугаар 6	Массын тоо 5

9. Аль нь лити болон хүхрийн дунд үүсэх ионы холбоог цэг - хэрээс диаграммаар зөв илэрхийлсэн байна вэ?

10. Дараах зургуудын аль нь экзотерм урвалын энергийн диаграммыг илэрхийлж байна вэ?

	урвал	шалтгаан
A	1 – р урвал	энерги шингээдэг
B	1 – р урвал	энерги ялгаруулдаг
C	2 – р урвал	энерги шингээдэг
D	2 – р урвал	энерги ялгаруулдаг

11. Магнийн нитратын молекулын томьёо нь $Mg(NO_3)_2$ байдаг. Магнийн нитратын харьцангуй молекул масс хэд байх вэ?

- A. 86   B. 134   C. 172   D. 148

12. IA бүлгийн дагуу ДООШЛОХОД элементүүдийн ямар шинж чанар хэрхэн өөрчлөгдөх вэ?

	нягт	хайлцах цэг	атом масс
A	багасна	ихэснэ	ихэснэ
B	багасна	ихэснэ	багасна
C	ихэснэ	багасна	ихэснэ
D	ихэснэ	багасна	багасна

13. VIIA бүлгийн аль элемент нь тасалгааны температурт хатуу төлөвт байдаг вэ?

- A. Фтор   B. Хлор   C. Бром   D. Иод

14. Хүснэгтийг ажиглаад шилжилтийн металлыг илэрхийлж байгаа мөрийг сонгоорой.

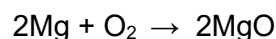
	хайлах цэг, °C	буцлах цэг, °C	нягт, г • см ⁻³
A	530	1342	0.862
B	180	1360	0.534
C	1093	2587	8.9
D	98	900	0.971

15. Калийн перманганат ($KMnO_4$) буюу марганцын уусмал нь ..... өнгөтэй байдаг.

- A. нил ягаан   B. улбар шар   C. цагаан   D. хөх

16. Урвалын төрлүүдийг нэрлэжээ.

- 1 нэгдэх   2 задрах   3 халах   4 солилцох

Энэ урвал ямар төрөлд хамаарах вэ?

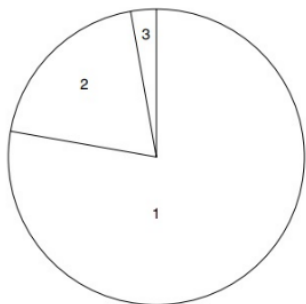
- A. 1 ба 3   B. зөвхөн 1   C. 2 ба 4   D. зөвхөн 4

17. Дахин боловсруулсан саарал усыг ямар төрлийн хэрэглээнд ашиглаж болох вэ?

- 1 хөргөлтийн системд ашиглах ус
2 ногоон байгууламж услах ус
3 ундны хэрэглээнд ашиглах ус

- A. зөвхөн 1 ба 2   B. 1, 2 ба 3   C. зөвхөн 1 ба 3   D. зөвхөн 2 ба 3

18. Доорх диаграммд агаарын найрлагыг харуулав.
Диаграмм дахь дугаар тус бүрд ямар хий харгалзах вэ?

	1	2	3
A	азот	бусад хий	хүчилтөрөгч
B	азот	хүчилтөрөгч	бусад хий
C	хүчилтөрөгч	бусад хий	азот
D	хүчилтөрөгч	азот	бусад хий

19. Агаараас азот болон хүчилтөрөгчийг ямар процессыг ашиглан ялгах вэ?

A. энгийн нэрлэг   B. ууршуулах   C. шүүх   D. хэсэгчилсэн нэрлэг

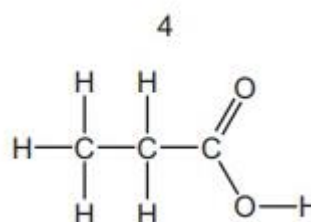
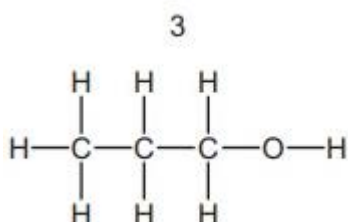
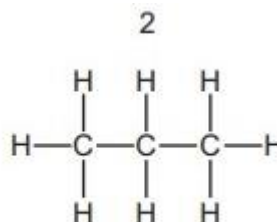
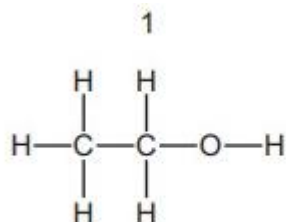
20. $\text{CH}_3 - \text{CHO}$ гэсэн томьёотой бол энэ нэгдлийг нэрлэнэ үү.

A. Этан   B. Этен   C. Этанол   D. Этаналь

21. $\text{CH}_3 - \text{CH}_2 - \text{CH}_2 - \text{CH}_3$ гэсэн томьёотой нэгдлийн хураангуй томьёог сонгон уу?

A. C_4H_{10} B. C_4H_8 C. C_4H_9 D. C_4H_{11}

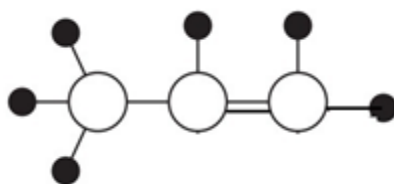
22. Зарим органик нэгдлүүдийн бүтцийг үзүүлэв.

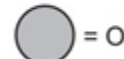
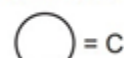
Аль нэгдлүүд нь нэг гомолог эгнээний гишүүд вэ?

A. 1 ба 2   B. 1 ба 3   C. 2 ба 3   D. 3 ба 4

23. Доорх иштэй бөмбөлөгөн загварт тохирох нэгдлийн төрлийг тодорхойлоорой.

Түлхүүр

A. Алкан   B. Алкен   C. Алкин   D. Алканол

24. Доорх хүснэгтэд өгсөн нэгдлээс спиртүүдийг гомологи эгнээний дарааллаар нь нэрлэнэ үү.

Бодис	Молекул масс	Бодис	Молекул масс
Бутанол	74	Бутан	58
Этан	30	Этанол	46
Пропанол	60	Пропан	44
Этен	28	Метанол	32

- А. Метанол → Этанол → Бутанол → Пропанол
 В. Метанол → Этанол → Пропанол → Бутанол
 С. Этанол → Метанол → Бутанол → Пропанол
 D. Бутанол → Пропанол → Этанол → Метанол

25. Алканы гомологийн гишүүдээс аль нь хамгийн бага температурт буцлах вэ?

төлөв			
хий	→		шингэн
Этан	Пропан	Бутан	Пентан

- А. Этан   В. Пропан   С. Бутан   D. Пентан

Санамж:

Энэ хэсэг сонгох даалгавар биш тул зөв хариултыг олж тогтоож, харгалзах [a] үсгийн дагуу хариуц бөглөөрэй. Жишээлбэл: Зөв хариу 2-ыг сонгосон бол **a2** гэж бөглөнө.

Хэрэв бодлогын хариу бутархай тоо байвал бодлого тус бүрийн хариултын загварын дагуу бөглөнө. Жишээлбэл: Хариулт бөглөх загварыг **[ab.c]** гэсэн байдлаар өгсөн бодлогын хариу **45.2** гарсан гэж үзвэл хариуц **a4b5.c2** гэж бөглөнө.

ХОЁРДУГААР ХЭСЭГ: НӨХӨХ ДААЛГАВАР

2.1 Үелэх системийн 3-р үеийн 8 элементийн химийн тэмдгийг дугаарлан харуулав.

Химийн элементийн тэмдэг	Na	Mg	Al	Si	P	S	Cl	Ar
Дугаар	1	2	3	4	5	6	7	8

Доорх асуултад хариулахдаа дээрх элементүүдээс сонгоно.

- i. Химийн идэвхгүй элемент .....(a).....
- ii. Гадаад давхраандаа 6 электронтой элемент .....(b).....
- iii. Шар ногоон өнгөтэй хий .....(c).....
- iv. Амьдрал ахуйд сав суулга хийхэд өргөн ашигладаг элемент .....(d).....
- v. Атомын радиус нь хамгийн том элемент .....(e).....